

Forfatter: Heiberg, Johan Ludvig

Titel: Udrag fra Dramatik i udvalg

Citation: Heiberg, Johan Ludvig: "Dramatik i udvalg", i Heiberg, Johan Ludvig: *Dramatik i udvalg*, udg. af Jens Kr. Andersen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2000, s. 598. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibergjl04val-shoot-idm140721241893984/facsimile.pdf> (tilgået 03. maj 2024)

Anvendt udgave: Dramatik i udvalg

- fr.: trois et deux, udtryk fra terningespil) lykketræf. – *Sorø (...)* ogsaa *Poeter derude*: af Heibergs senere modstandere blandt de danske digtere (se efterskriften s. 529) fik C. Hauch først efter vaudevillens udgivelse sin ansættelse ved Sorø Akademi; dette hib kan derfor kun gælde enten Chr. Wilster eller B. S. Ingemann (begge ansat 1822); den sidste havde været den gennemgående skydeskive for Heibergs spot i dennes *Julespøg og Nytaarsløer* (jf. noterne hertil og efterskriftens afsnit 2).
- 164 *Flora(s)*: romersk blomstergudinde. – *Tribut*: (skyldigt) offer, hyldest. – *tilforladelig*: bestemt, sandelig. – *Skjælmsmester*: spøgefugl. – *Muse*: i gr. mytologi gudinde for en kunst el. en videnskab, her i funktion af personlig inspirator. – *vis*: bestemt. – *Mimosa*: (lat.) mimose, gul tropplante, hvis blade lukker sig sammen ved berøring, symbol på følsomhed.
- 165 *Gartner Øgaard paa Kalkbrænderiesveien*: led i vaudevillens kbh.ske lokalkolorit og altså et realistisk træk; K. var på vaudevillens tid den eneste større sidevej til Østerbro og rig på handelsgartnerier.
- 167 *Tøi*: »snaks».
- 168 *Mel. Ich kenn' (...)* *Der er i Himlen*: den ganske enkle, men yderst sangbare, tilsyneladende anonyme ty. folkelige melodi, arrangeret til vaudevillen af O. Zinck (1746–1832), findes i Erik Bøgh (red.): *Den danske Vaudeville* 1919, II, s. 14.
- 171 *raisonnere*: »snakke med oms». – *flittig*: hjerteligt. – *Skjæppe*: ca. 2 liter. – *udmærket Artighed*: storartet opmærksomhed.
- 172 *losse*: tomme. – *Adjøs*: farvel. – *Rigsdaler*: 96 skilling, i 1990'ers købekraft 10–15 kr. R. konverteredes i 1876 til 2 kr. – *Skilling*: se foreg. n.
- 173 *Mark*: 16 skilling = 1/6 rigsdaler, se foreg. noter. – *Naar Nøden (...)* *Hjelpen nærmest*: gl. dansk ordsprog (E. Mau: *Dansk Ordsprogsskat* (1879) 2721). – *Present*: gave.
- 174 *med Stovler paa Benene*: når frøkenen optræder i støvler så sent på året som i april og oven i købet som fødselsdagsgratulant, viser det hendes dårlige manerer el. i hvert tilfælde usikre stilsans. – *opstænket*: tilstænket. – *Philippine*: navn på en slags væddemål, som består i, at to personer, når der findes en nød med to kerner i, spiser hver sin og aftaler en tidsfrist, til hvilken det gælder om at komme den anden i forkøbet med at sige »filippine» til ham og dermed vinde en lille gave. – *ret meget*: virkelig meget.
- 176 *Philipinen*: filipinegaven, se næstforeg. n. – *Tobak*: snustobak, som snuses op i næsen og fremkalder nysen; på vaudevillens tid var det ikke (længere) passende for damer at snuse tobak. – *Befaler*: ønsker

- (ved tilbud). – *Pris*: den mængde tobak, man snuser ad gangen, se n.t.s. 176. – *Cud veligne Dem!*: prosit!
- 178 *bojfeltske Roer*: lang, gul roesort (fra Bortfeld i Braunschweig), alm. anvendt i tidens (jævnere) madlavning.
- 179 *Mel. af Lulu (...)* *styrte sammen*: melodien, der altså stammer fra F. Kuhlaus opera Lulu, der netop havde haft premiere på Det Kgl. Teater (okt. 1824), findes i Erik Bøgh (red.), *Den danske Vaudeville* 1919, II, s. 15 (med tempobetegnelsen *molto vivace*, meget livligt og styrkebetegnelsen *fortissimo*, meget kraftigt). – *Gammelmynt*: Gammel Mønt. – *Gammelmynt (...)* *Østervold (...)* *Hestemøllestræde (...)* *Christianshavn (...)* *Langebro (...)* *Kastellet (...)* *Nørrefælled (...)* *Grønnegade (...)* *Peder Madsens Gang*: denne konstellation af kbh.ske lokaliteter (overvejende gadenavne) betegner en kraftig styrkelse af vaudevillens lokalkolorit; frk. Trumfineiers rute er karakteriseret ved, at hun netop sjældent tager den korteste vej, men tilsyneladende planløst efter hinanden opsøger adresser i det dengang indre Kbh. («inden for voldene») og i yderdistrikterne. – *Langebro*: den ene af to broer, der forbandt Kbh. med Christianshavn; den lå i linje med byens vold mod sydvest, dvs. i forlængelse af den nuv. Langebrogade. I dag er den flyttet yderligere mod sydvest og forbinder Kbh. med Amager. – *Peder [el. Peer] Madsens Gang*: en nu forsvundet gyde i Kbh.; med samme beliggenhed som den nuv. Ny Østergade, lukket med port mod Østergade og åben mod Grønnegade; gaden var berømt for prostitution og tvivlsom småhandel.
- 180 *Peer Gantes Vej*: en omvej (opr. dialektudtryk). – *Cours*: vej, «farts». – *fornummet*: erfaret, kommet under vejr med. – *Cancelleraad*: hæders-titel med (ret lav) rang (6. el. 7. klasse). – *Gothersgaden*: kbh.sk gade ml. Nørreport og Kgs. Nytorv. – *Madam*: gift kvinde af borgerstanden.
- 181 *til Præsten*: til konfirmationsforberedelse. – *hvad*: hvor. – *Christianshavn (...)* *her i Byen (...)* *vi selv*: C. lå uden for voldene. – *af visse Grunde (...)* *gjætte*: selvfølgelig fordi pigen venter barn. – *er i de allersletteste Omstændigheder*: har den dårligst tænkelige økonomi. – *anbragt*: bortgæftet. – *saa bekendt som Strikstrømper*: (sjælden) talemåde: «så kendt som noget». – *Strikstrømper*: strømper hørte i datiden til de intimere klædningsstykker, der kun nødigt omtales i pænere selskab. – *Urtekæmmer*: købmand. – *Spekuler*: slagter. – *Vor Frelsers Kirke*: på Christianshavn i Kbh., opført omkr. 1690.
- 182 *Puddersukker*: anvendtes som sødemiddel i fx te og kaffe.
- 183 *Quartordium*: firstemmig mandssang, på vaudevillens udgivelsestids-